

Ungt Fólk 2024

Reykjavík

Niðurstöður rannsóknar meðal nemenda í 8., 9. og 10. bekk



RANNSÓKNIR OG GREINING

Icelandic Centre for Social Research & Analysis

©Rannsóknir & greining 2025

Rit þetta má ekki afrita með nokkrum hætti, svo sem með ljósmyndun, prentun, hljóðritun eða á sambærilegan hátt, að hluta til eða í heild, án skriflegs leyfis Rannsókna og greiningar.

Inngangur

Öflugt forvarnarstarf hefur verið rekið undanfarin ár í umhverfi nemenda á grunnskólaaldri á Íslandi. Árangurinn hefur verið einstakur og er vímuefnaneysla ungmenna á þessum aldri með því lægsta sem gerist í hinum vestræna heimi. Þennan góða árangur ber að þakka þeirri samstöðu sem tókst að skapa meðal flestra þeirra sem komið hafa að umönnun og uppeldi barna undanfarin ár. Fjöldi rannsókna á málefnum barna og unglinga á mið og efsta stigi grunnskóla sem Rannsóknir & greining hefur framkvæmt undanfarna áratugi gefur raunsanna mynd af stöðu þessara mála. Þá hefur afstaða fólks til vímuefnaneyslu unglinga breyst mikið á þessum tíma. Sagan hefur sýnt okkur að unnt er að ná árangri í forvarnarstarfi þegar rétt er haldið á spilunum og sem flestir láti sig málið varða. Rannsóknirnar Ungt fólk væru ekki framkvæmanlegar án samstarfs. Framlag skólastjórnenda, kennara og nemenda í grunn- og framhaldsskólum landsins, aðstoð þeirra við framkvæmd og sú natni sem þeir sýna við að koma meðal annars til okkar athugasemduum um hvað betur má fara, er ómetanleg. Markmið Rannsókna & greiningar er að niðurstöður komist til skila til þeirra sem vinna að því að bæta líf barna og unglinga. Lykilatriði er að allir þeir sem koma að málefnum barna og unglinga vinni saman. Það eru til dæmis foreldrar, fagaðilar í einstaka sveitarfélögum, kennarar og annað starfsfólk skóla, félagasamtök ásamt öðrum aðilum í stefnumótun og stjórnáráðum. Þannig náum við að viðhalda þeim árangri sem hefur náðst og einnig að takast á við nýjar áskoranir sem stöðugt banka upp á lífi barna okkar.

Aðferð, gögn og mælitæki

Niðurstöðurnar sem birtast í þessari skýrslu eru byggðar upp á könnun um vímuefnaneyslu sem lögð var fyrir nemendum í 8., 9. og 10. bekk í 26 grunnskólum í Reykjavík um mánaðarmótin nóvember-desember árið 2024. Framkvæmd og úrvinnsla könnunarinnar var á vegum Rannsókna & greiningar. Hún var lögð fyrir rafrænt þar sem nemendur voru beðnir um að svara öllum spurningum eftir bestu samvisku og biðja um hjálp ef þess þyrfti. Nemendum var gert ljóst í upphafi könnunar að þátttaka væri algjörlega valfrjáls og að það hefði engar afleiðingar að sleppa eða hætta þátttöku. Nafnleyndar þátttakenda var gætt með því að hvergi var hægt að skrifa persónugreinanlegar upplýsingar í könnunina. Í skýrslunni er tíðni í prósentum sýnd í myndum og tölum. Svarhlutfall var um 82%.

Tafla 1: Fjöldi þátttakenda haustið 2024. Einstaka nemendur tilgreindu ekki bekk/kynvitund.

	8. bekk	9. bekk	10. bekk	Alls
Strákur	600	682	660	1942
Stelpa	597	657	669	1923
Stálp/Annað	21	37	41	99
Samtals	1218	1377	1371	3966

Reykjavík

8.–10. BEKKUR

2024

22.4%
Hafa drukkið
áfengi um ævina

2.4%
Vorur ölvuð síðustu
30 daga

7.0%
Hafa orðið ölvuð
um ævina

4.0% Hafa notað
kannabis yfir ævina

RAFRETTUR

DAGLEGA

3.4%

YFIR ÆVINA

15.5%

NIKÓTÍN PÚÐAR

DAGLEGA

1.9%

YFIR ÆVINA

6.7%

SÍGARETTUR

DAGLEGA

0.6%

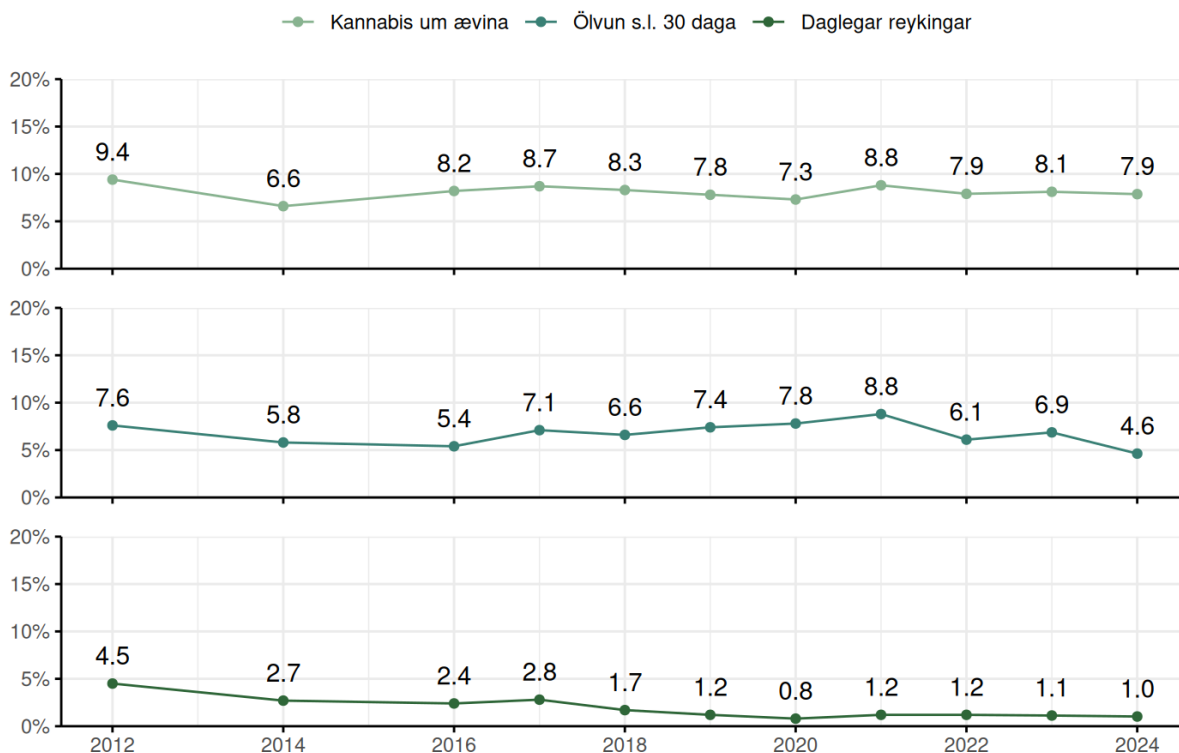
YFIR ÆVINA

6.5%

Vímuefnaneysla í 10. bekk

Tafla 2: Vímuefnaneysla í 10. bekk, lykilkættir árin 2023 og 2024.

	2023	2024
Daglegar reykingar	1.1%	1.0%
Notað munntóbak s.l. 30 daga	1.1%	2.4%
Notað neftóbak s.l. 30 daga	0.5%	0.7%
Drukkið áfengi s.l. 30 daga	11.3%	8.5%
Ölvun um ævina	17.0%	12.6%
Ölvun s.l. 30 daga	6.9%	4.6%
Kannabis um ævina	8.1%	7.9%
Daglega veipað	6.8%	6.8%
Nikótínþúðar daglega	2.6%	4.3%



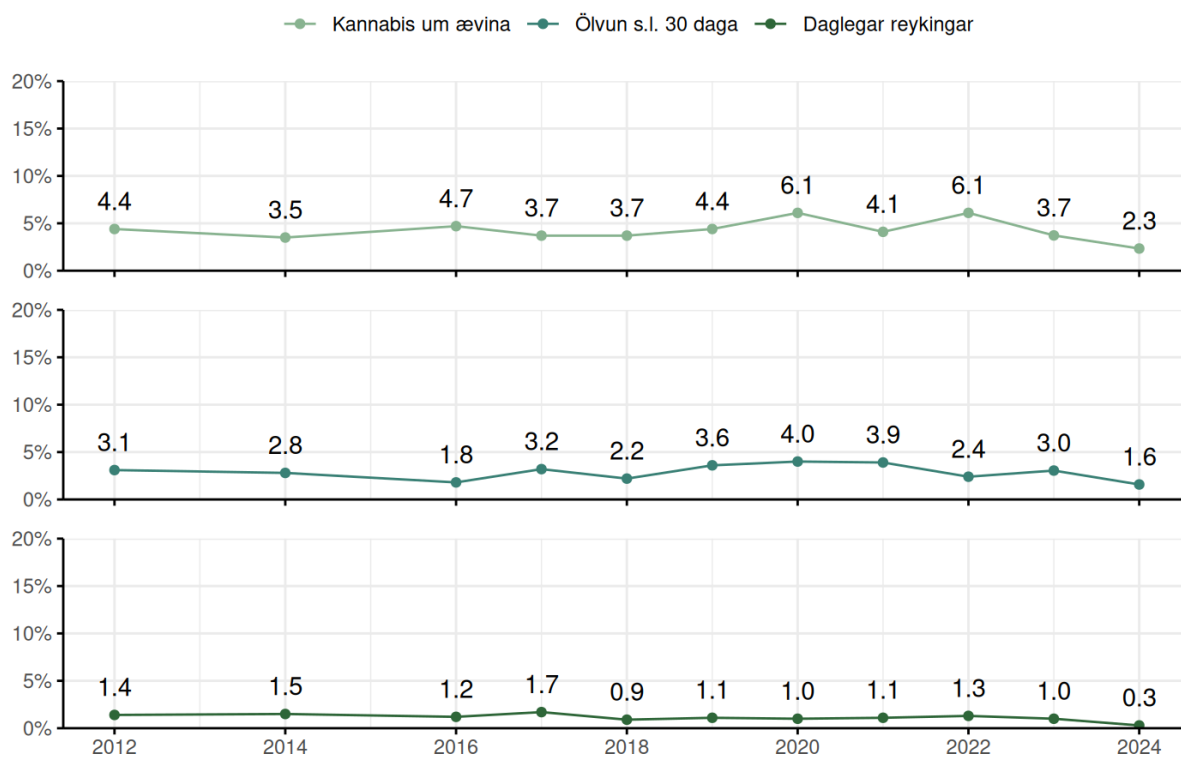
Mynd 1: Próun vímuefnanotkunar eftir ári í 10. bekk.



Vímuefnaneysla í 9. bekk

Tafla 3: Vímuefnaneysla í 9. bekk, lykilkættir árin 2023 og 2024.

	2023	2024
Daglegar reykingar	1.0%	0.3%
Notað munntóbak s.l. 30 daga	1.2%	0.7%
Notað neftóbak s.l. 30 daga	0.9%	0.1%
Drukkið áfengi s.l. 30 daga	5.4%	4.0%
Ölvun um ævina	7.1%	4.8%
Ölvun s.l. 30 daga	3.0%	1.6%
Kannabis um ævina	3.7%	2.3%
Daglega veipað	3.7%	1.9%
Nikótínþúðar daglega	0.9%	0.8%



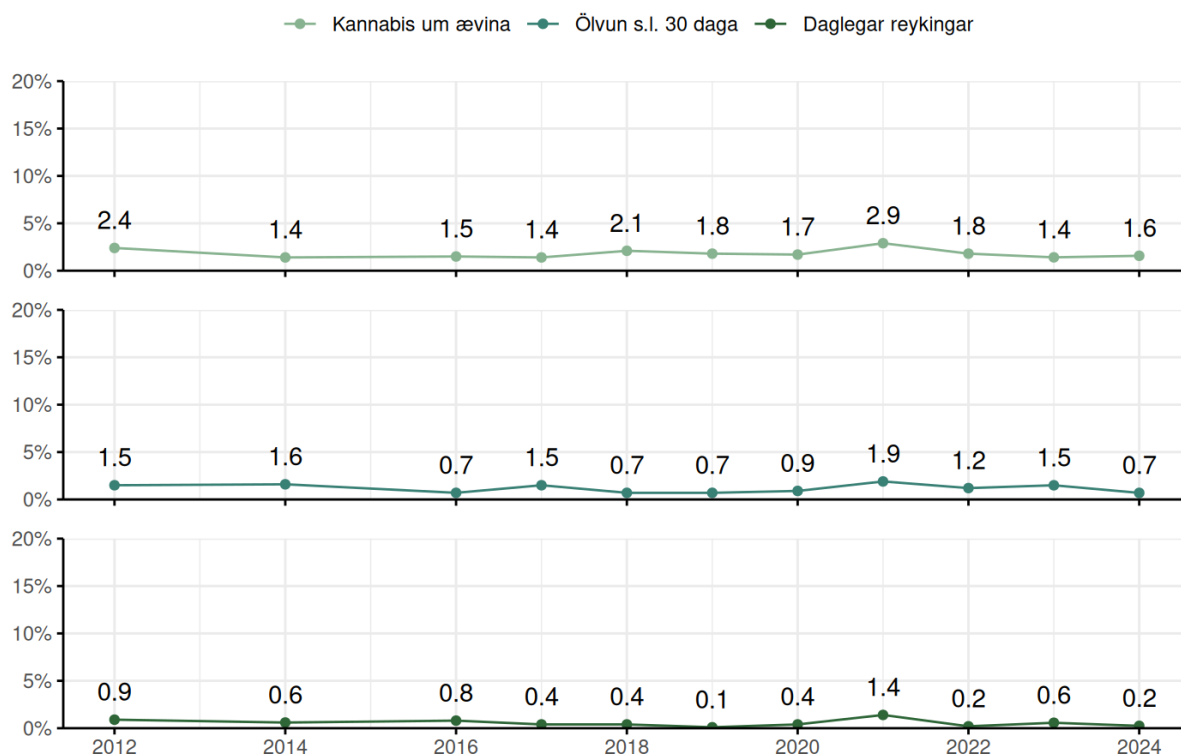
Mynd 2: Próun vímuefnanotkunar eftir ári í 9. bekk.



Vímuefnaneysla í 8. bekk

Tafla 4: Vímuefnaneysla í 8. bekk, lykilþættir árin 2023 og 2024.

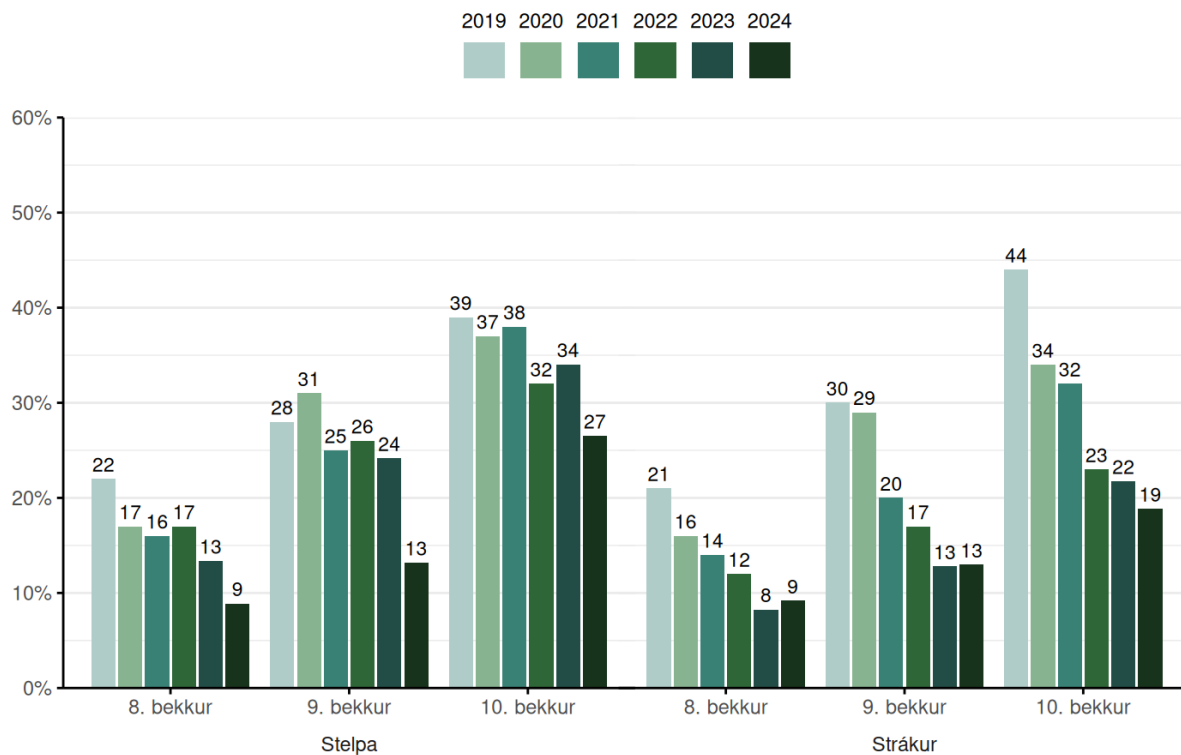
	2023	2024
Daglegar reykingar	0.6%	0.2%
Notað munntóbak s.l. 30 daga	0.8%	0.8%
Notað neftóbak s.l. 30 daga	0.5%	0.4%
Drukkið áfengi s.l. 30 daga	3.2%	2.3%
Ölvun um ævina	5.5%	3.0%
Ölvun s.l. 30 daga	1.5%	0.7%
Kannabis um ævina	1.4%	1.6%
Daglega veipað	2.1%	1.2%
Nikótínþúðar daglega	0.3%	0.5%



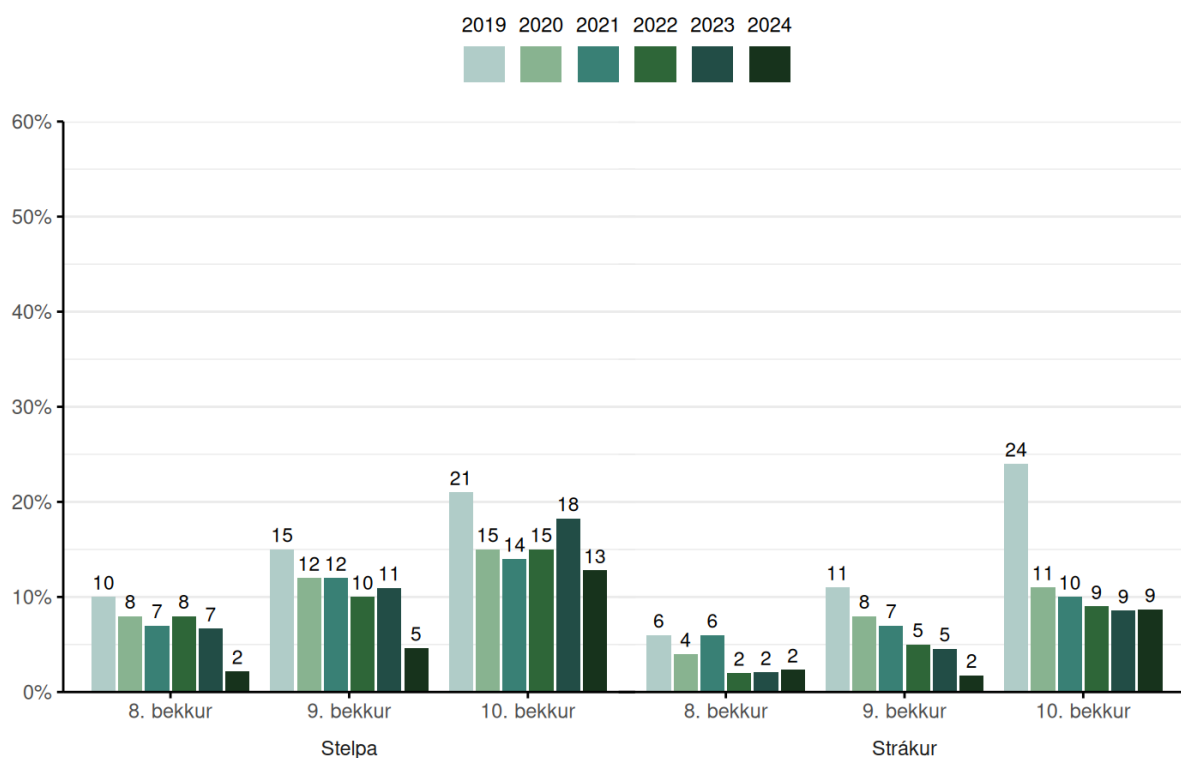
Mynd 3: Próun vímuefnanotkunar eftir ári í 8. bekk.



Rafrettunotkun

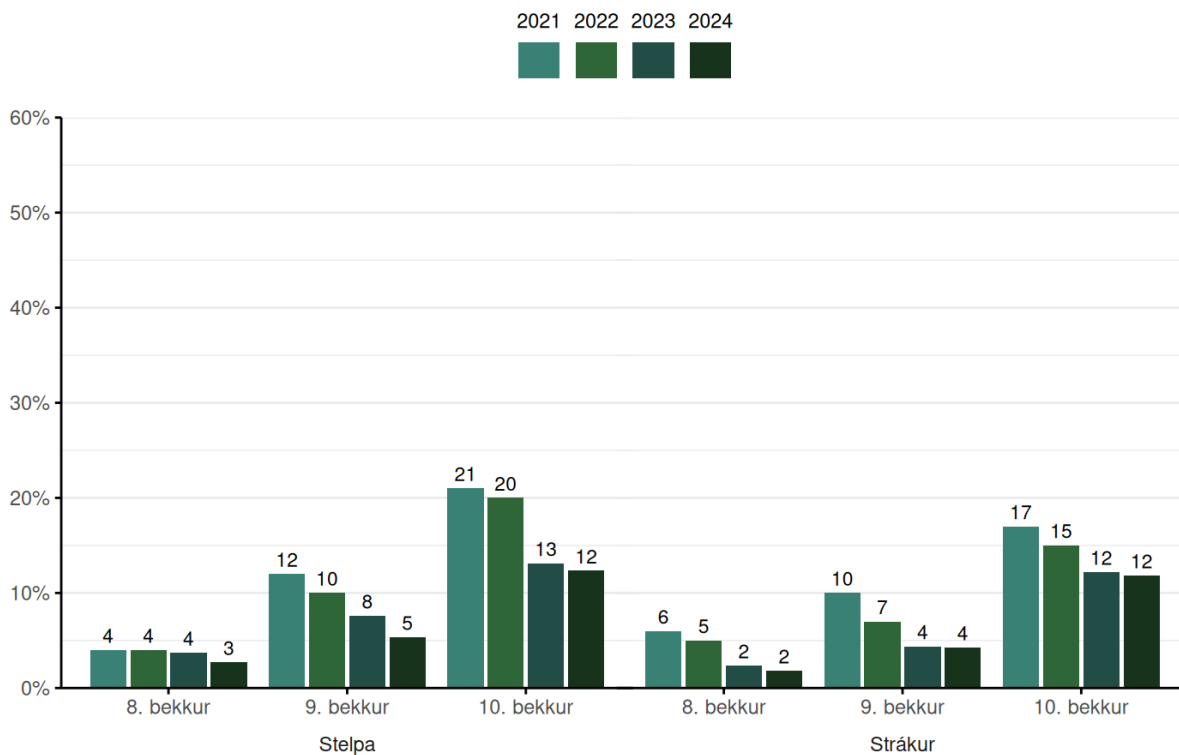


Mynd 4: Hlutfall stráka og stelpna sem hafa notað rafrettur einu sinni eða oftar yfir ævina.

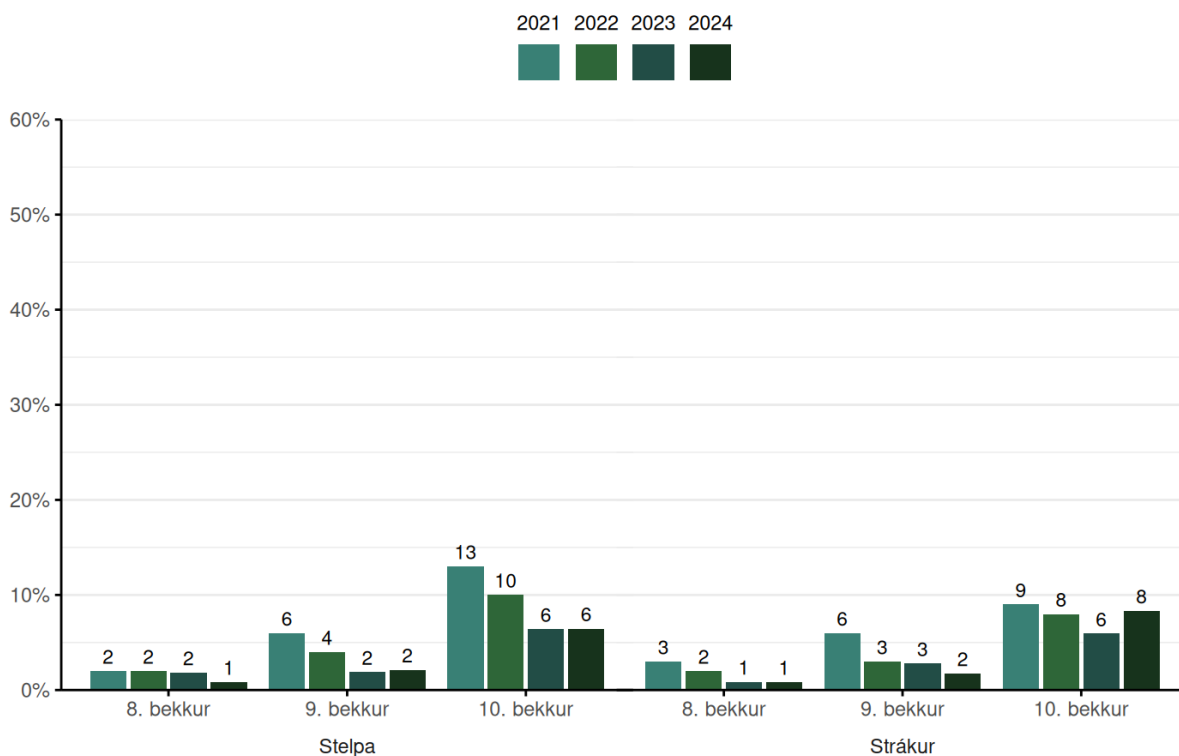


Mynd 5: Hlutfall stráka og stelpna sem hafa notað rafrettur einu sinni eða oftar s.l. 30 daga.

Nikótínþúðanotkun



Mynd 6: Hlutfall stráka og stelpna sem hafa notað nikótín þúða einu sinni eða oftar yfir ævina.



Mynd 7: Hlutfall stráka og stelpna sem hafa notað nikótín þúða einu sinni eða oftar s.l. 30 daga.

Önnur vímuefnaneysla í 10. bekk

Tafla 5: Hlutfall nemenda í 10. bekk sem hafa notað eftirtalin vímuefni einu sinni eða oftár um ævina, árin 2023 og 2024.

	2023	2024
Amfetamín	1.1%	1.3%
E-töflur	0.7%	0.4%
Kókaín	1.0%	1.0%
Sveppir	1.6%	2.1%
Sníff	1.1%	2.1%
Heimabrygg	3.6%	4.3%
Mollý (MDMA)	1.0%	2.0%
LSD	0.8%	1.4%
Sterar	1.1%	1.1%
Spice	2.1%	1.3%

Tafla 6: Hlutfall nemenda í 10. bekk sem hafa notað eftirtalin lyfseðilskyld lyf einu sinni eða oftár um ævina án lyfseðils frá lækni, árin 2023 og 2024.

	2023	2024
Svefntöflur eða róandi lyf, stundum kölluð „Benzó lyf“ (t.d. Xanax, Rivotril, Tafil, Valium, Sobril, Mogadon, Lyrica o.fl.)	11.0%	5.6%
Morfínskyld verkjalyf (t.d. Oxycontin, Contalgin, Parkódín Forte, Tramól, Nobligan, Fentanyl o.fl.)	11.3%	4.7%
Örvandi lyf (t.d. Rítalín, Rítalín Uno, Concerta, Methylphenidate Sandoz o.fl.)	5.2%	2.5%

Önnur vímuefnaneysla í 9. bekk

Tafla 7: Hlutfall nemenda í 9. bekk sem hafa notað eftirtalin vímuefni einu sinni eða oft um ævina, árin 2023 og 2024.

	2023	2024
Amfetamín	0.5%	0.5%
E-töflur	0.5%	0.1%
Kókaín	1.2%	0.9%
Sveppir	1.2%	1.0%
Sníff	1.3%	1.5%
Heimabrygg	1.1%	1.4%
Mollý (MDMA)	0.9%	1.0%
LSD	0.3%	0.7%
Sterar	1.3%	0.2%
Spice	1.4%	1.0%

Tafla 8: Hlutfall nemenda í 9. bekk sem hafa notað eftirtalin lyfseðilskyld lyf einu sinni eða oft um ævina án lyfseðils frá lækni, árin 2023 og 2024.

	2023	2024
Svefntöflur eða róandi lyf, stundum kölluð „Benzó lyf“ (t.d. Xanax, Rivotril, Tafil, Valium, Sobril, Mogadon, Lyrica o.fl.)	8.5%	5.8%
Morfínskyld verkjalyf (t.d. Oxycontin, Contalgin, Parkódín Forte, Tramól, Nobligan, Fentanyl o.fl.)	9.4%	5.4%
Örvandi lyf (t.d. Rítalín, Rítalín Uno, Concerta, Methylphenidate Sandoz o.fl.)	4.4%	3.1%

Önnur vímuefnaneysla í 8. bekk

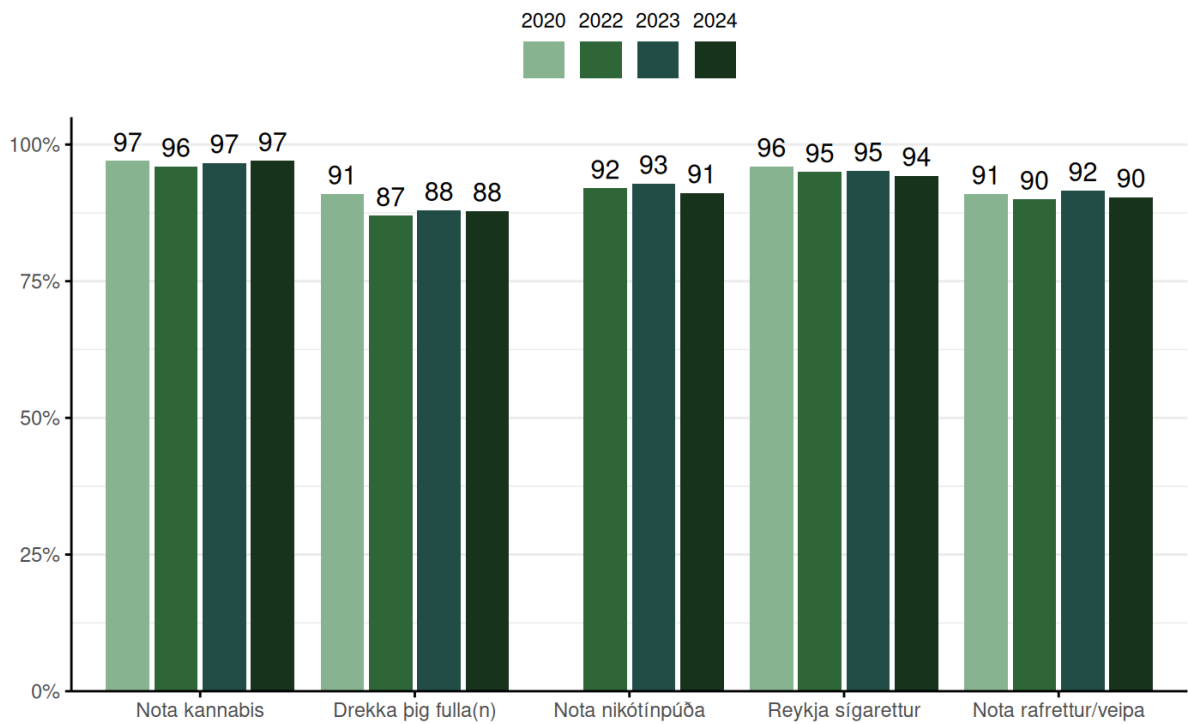
Tafla 9: Hlutfall nemenda í 8. bekk sem hafa notað eftirtalin vímuefni einu sinni eða oft um ævina, árin 2023 og 2024.

	2023	2024
Amfetamín	0.5%	0.3%
E-töflur	0.1%	0.3%
Kókaín	0.7%	0.5%
Sveppir	0.4%	0.3%
Sníff	1.2%	0.8%
Heimabugg	0.6%	0.3%
Mollý (MDMA)	0.4%	0.4%
LSD	0.2%	0.1%
Sterar	0.4%	0.3%
Spice	1.9%	0.6%

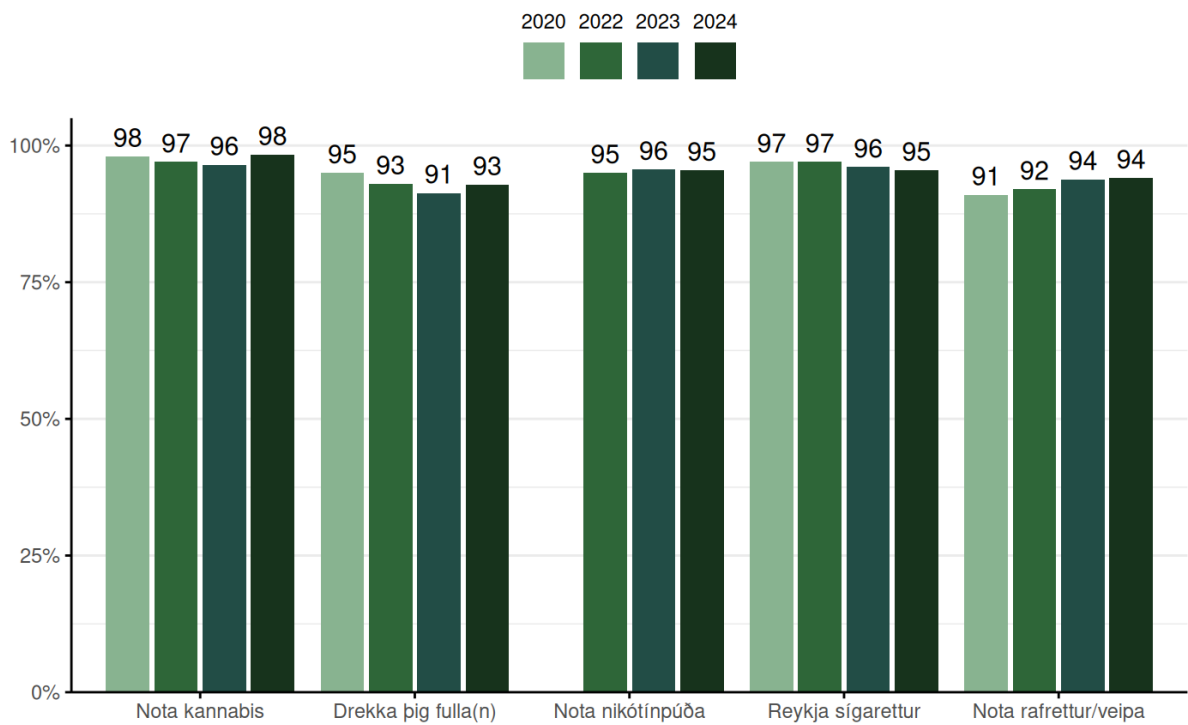
Tafla 10: Hlutfall nemenda í 8. bekk sem hafa notað eftirtalin lyfseðilskyld lyf einu sinni eða oft um ævina án lyfseðils frá lækni, árin 2023 og 2024.

	2023	2024
Svefntöflur eða róandi lyf, stundum kölluð „Benzó lyf“ (t.d. Xanax, Rivotril, Tafil, Valium, Sobril, Mogadon, Lyrica o.fl.)	10.3%	7.2%
Morfínskyld verkjalyf (t.d. Oxycontin, Contalgin, Parkódín Forte, Tramól, Nobligan, Fentanyl o.fl.)	12.9%	6.6%
Örvandi lyf (t.d. Rítalín, Rítalín Uno, Concerta, Methylphenidate Sandoz o.fl.)	4.7%	2.6%

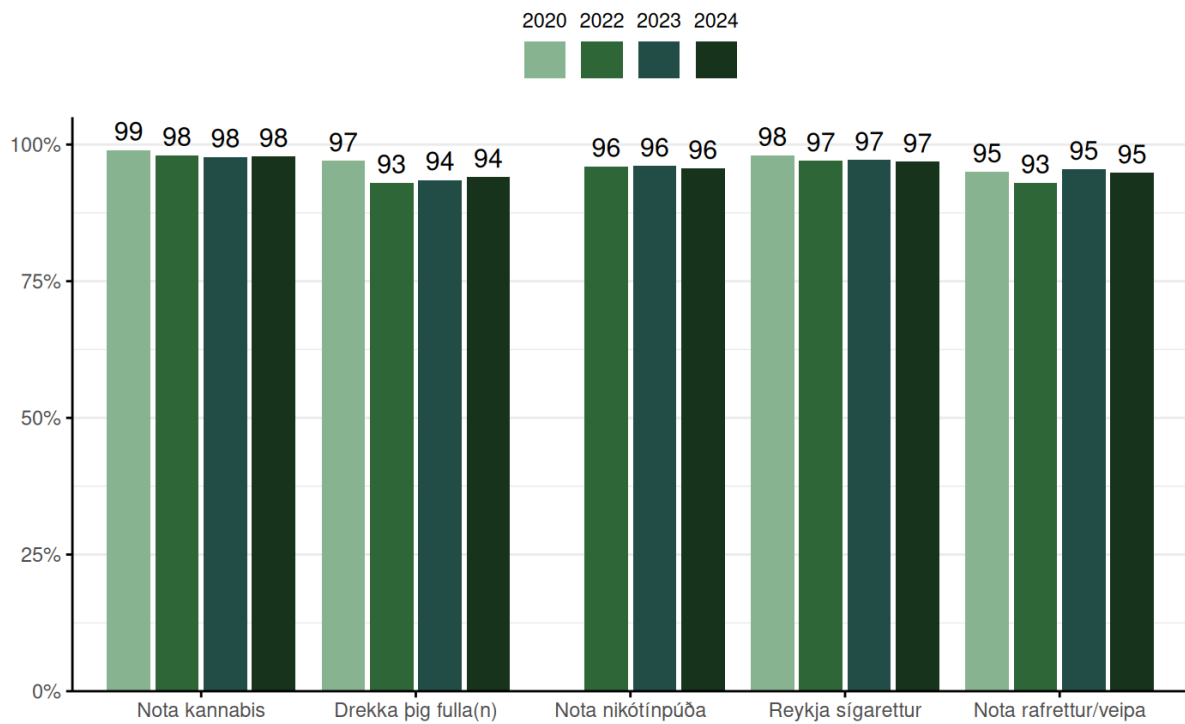
Álit foreldra á notkun efna



Mynd 8: Hlutfall nemenda í 10. bekk sem telja að foreldrar þeirra yrðu mjög eða algjörlega mótfallin því að þau myndu gera eitthvað af ofangreindu.



Mynd 9: Hlutfall nemenda í 9. bekk sem telja að foreldrar þeirra yrðu mjög eða algjörlega mótfallin því að þau myndu gera eitthvað af ofangreindu.



Mynd 10: Hlutfall nemenda í 8. bekk sem telja að foreldrar þeirra yrðu mjög eða algjörlega mótfallin því að þau myndu gera eitthvað af ofangreindu.